

CSÁK (CSÁKOVA)

Csák, 1913-ig *Csákova* (románul Ciacova, németül Tschakowa, szerbül ЧАКОВО) város a Bánságban, Temes megyében.

Temesvártól *Csákig*, *Csákováig* 32 km a távolság. Az itteni egykori vár, amelyből máig megmaradt az egyik torony, a Temes parti síkságra épült. *Csák* (*Chaak*) első ízben az 1332-37. évi pápai tizedjegyzékben szerepel, egyházas helyként. A 14. század végén már a *Csákyaké*, akik a helység nevét viselik. A *Csáky-család* ősei *Peleskei I. István* fiai: *Miklós*, *Péter*, *György és István*. 1390 táján szerezték meg a helységet, amelynek a nevét azután átvették. A helység várát: *Csák-várát Csáky Miklós* építtette, úgy, hogy a Temesből vizet vezetett a vár körül ásott sánc-árokba. A kb. két hold területű várból kapu nyílt a község felé, ahonnan csapóhídon át történt vele a közlekedés. Közel *Csákhoz* volt egy *Tót-Csák* nevű helység is, amelyről 1370-től 1417-ig vannak adataink. 1395-ben *Csáky Miklós* temesi főispán a helységet a várral együtt átadta a királynak néhány Bihar megyei birtokért cserébe.

1395. szeptember 29-én a várat a törökök megtámadták, de *Marczali Miklós* temesi főispán ezt visszaverte. 1401-ben *Csáky Miklós*, *István* és *György* visszakapták a várat a királytól. 1405-ben *Csáky Miklós* vajda új adományt kapott, és attól kezdve az egész középkoron át a *Csákyaké* volt a vár. 1417-ben a *Csákovát* támadó törököknek ellenálló várórség lehetővé tette *Marczali Miklós* temesi főispánnak, hogy a vár segítségére sietve *Tót-Csáknál* visszaverje és a Dunán túlra űzze őket. 1421-ben a család tagjai megosztottak a váron és tartozékain. Az osztozkodást rögzítő oklevél szerint a vár alatti helység ekkor már vámszedő hely és városi (oppidum) jellegű volt. 1426-ban, *Csáky Miklós* halála után, fiai *László* (Bihar és Szolnok vármegyék főispánja) és *Mihály* közös birtokosai a várnak. Később *György* fia *Ferenc* kapta meg. Az ő idejében 1463-ban a várat palánkokkal és vízgátakkal látták el. Halála után (1468), fiai *Benedek* (+1494) és *Mihály* (+1511) örökölték, majd azok fiai 1551-ig, amikor a szerb lakosság árulása következtében török kézre került.

A XV. században beköltözködő szerb menekültek változtatták meg *Csák* nevét *Csákovára*. A *Krimi Ibrahim*-féle 1605-1606. évi földleírásban Ruméliához tartozó hódoltsági városként és kerületi központként szerepel. A törökök a vár és a régi magyar helység között török várost építettek, melynek vásártere a mai főtéren volt. *Savoyai Jenő* zentai győzelmének hírére a törökök kivonultak *Csák* várából.

A csáki vár donjonja (Kula)

Az 1699. évi karloviczi békekötés után *Rami* pasa, az új nagyvezír, románokat telepített *Csákra*. A békekötés értelmében a várat le kellett rombolni. A császári kormány 1701-ben gróf *Marsigli Alajost* bízta meg a vár lerombolásával, de ő elhárította magától ezt a megbízatást, mire a császári kormány gróf *Oettingen Farkast* bízta meg vele, aki 1701 nyarán és őszén leromboltatta és csak az őrtornyot hagyta meg, amely ma is fennáll. *Dzsáfer*, temesvári pasa krónikása, *Temesvári Ali* azonban úgy tudja, hogy *Csák várát* a törökök

rombolták le még a zentai csata előtt, miután annak *Ungnád* nevű szerb származású, előbb török párti, majd osztrák oldalra pártolt vezérét megölték. *Szentkláray Jenő* így beszéli el *Dzsáfer* pasa krónikása alapján a történeteket: „*Dzsáfer* Temesvár egyik bástyatornyára tűzette ki *Ungnád* fejét, hogy a világnak például szolgáljon”. A *csákovaiaiak* pedig „Rémületükben világgá futottak, üresen hagyván a megerősített várat. A törökök aztán fölégették *Csákova* palánkkerítését, magát a várat pedig egyenlővé tették a földdel. Nem is épült az fel többé. A hajdani várnak most már csak a messzire ellátszó donjonja gyászolja a Temes partján örökre letűnt történelmi nevezetességet”. (*Szentkláray Jenő: Dzsáfer temesvári pasa, In Századok*, Budapest, 1913, 19. o. – *Repiczky János* fordítása nyomán.).

Csákvár címere

1716 augusztusában a törökök végleg elhagyták *Csákovát*, amelyet 1722-ben a temesvári kormánysház német iparosokkal telepített be, akik között magyarok is voltak. A falu főterén, több török világból fennmaradt érdekes épület áll még, a térre nyíló

oszlopos árkádokkal, a holt Temes partján pedig a 22 m magas vártorony.¹

Kóbor György esperes, kanonok, közben egy ideig póspöki helynök /sz. Dézsánfalva, 1941/ 1972-től napjainkig Csákován római katolikus pap. Az eltelt évtizedek alatt sikerült a német és az osztrák Caritas-szervezetek segítségével felújítani a katolikus templomot, a mezőgazdasági líceumot, valamint a helyi öregek otthonát. 1989 után ő lett a csákovai Caritas igazgatója, később az egész bányászati Caritas-szervezet igazgatója. 1990-ben, látva a krónikus géphiányt, mezőgazdasági gépeket hozattak Németországból, amelyeket aztán a komolyan gazdálkodó falubelieknek adtak oda. Felújították a varadiai árvaházat, ez az otthon ma 80 gyermeknek biztosít normális életkörülményeket. Sikerült a csákovai óvodát is felújítani, 115 gyermek kényelmét biztosítani. Létrehozta a Caritason belül az agrárközpontot, a szociális központot, a Caritas öregotthont és a gyermekotthont.

A főtéren látható Mária-szobrot 1800-ban emelték²

¹ Borovszky Samu, i.m., Temes vármegye, 34. o., Csák címszó alatt.

² <http://hu.wikipedia.org/wiki/Cs%C3%A1k>

Folyamatban van egy legénylakás építése, ahol a 18 évet betöltött és a gyermekotthonból kikerült fiatalok fognak lakni. Szintén a csákovai Caritas építette fel az új temesvári traumatológiai kórházat, amely eddigi ténykedésének legnagyobb kihívása. – A csákovai plébániához még hét falu tartozik. Ezek Obád, Gilád, Józsefszállás, Folea, Liebling, Csebza és Petroman.³

Csákova emlékei közül a *Mária-oszlop* (a főtér egyik szobra: 5 m magas oszlopon „Mária Immaculata” – festetlen kőszobor (a fej körül fém glóriával), 1800-ban állították, alkotóját nem ismerjük) és a *görög katolikus kereszt* (a főtér másik szobra, magas talapzaton, márvány, 6 méter, emelték 1805-ben) ma is áll.

Az *Ezredéves emlékoszlop* az állomás közelében lévő parkban állt, felavatták 1896 májusában, anyaga kő volt. („Az emlékoszlopon mely magas dombon emelkedik ki, s amely egyszerűsége mellett is nagyon kedves, a következő felirat olvasható: *Hazánk ezredéves fennállásának emlékéül 1896*” - *Délmagyarországi Közlöny*, 1896. május 9.) Nincs meg.⁴

³ Boér Jenő: Bemutatjuk Kóbor Györgyöt, a csákovai Caritas igazgatóját. = *Vasárnap* (Kolozsvár), márc. 3.

⁴ Miklósik Ilona: *XIX./XX. századi bánsági szobrok*, Csákova / Ciacova (a múlt század végén Csakovár), Temes megye, kézirat.